

Kvinnors företagande

Rapport från konferens 12 november 2010

Rapport nr 2011:3

”Vi måste jobba med de här skillnaderna i hur vi bemöter människor”

”Bidragssystemet hänger inte med i dagens företagande”

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Inledning

Inom ramen för länsstyrelsens uppdrag att verka för de jämställdhetspolitiska målen och bidra till regional utveckling genomförde Länsstyrelsen i Gotlands län tillsammans med Gotlands Kommun och Tillväxtverket en heldagskonferens om kvinnors företagande i Visby den 12 november 2010. Medverkade gjorde cirka 90 personer som representerade bland annat finansiering, rådgivning, företagare, kommunal politik och projekten från Tillväxtverkets satsning *Främja kvinnors företagande*. Bland de medverkande var cirka 90 % kvinnor och cirka 10 % män.

Avsikten var att identifiera och hitta vägar att förändra strukturer som gör att företagande inte är jämställt och att kvinnor och män har olika villkor för att starta och driva företag. Konferensens avsikt var dessutom att synliggöra Tillväxtverkets satsningar i programmet *Främja kvinnors företagande*.

Bakgrund

Länsstyrelsens uppdrag inom jämställdhet är att verka för det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män skall ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det övergripande målet är uppdelat i fyra delmål:

- **En jämn för delning av makt och inflytande.** Kvinnor och män skall ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och forma villkoren i beslutsfattandet.
- **Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män skall ha samma rätt och möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- **En jämn fördelning av det obetalda hem- omsorgsarbetet.** Kvinnor och män skall ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- **Mäns våld mot kvinnor skall upphöra.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, skall ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet

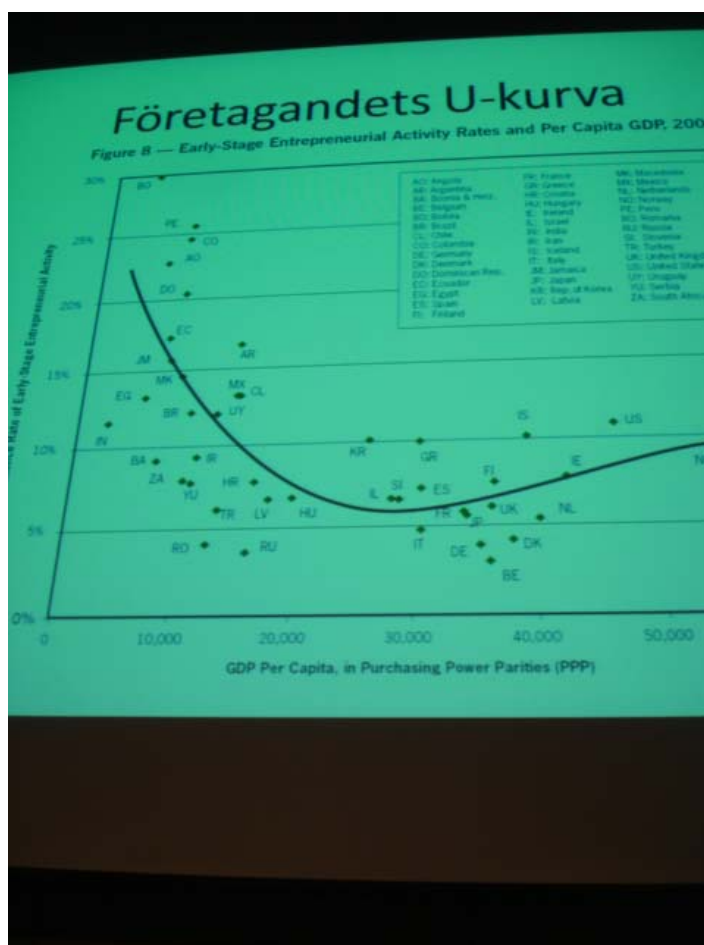
De tre första av dessa delmål kan kopplas direkt till kvinnors företagande och ses som bakgrund till Tillväxtverkets program *Främja kvinnors företagande* som startade 2007. Programmet syftar till att främja kvinnors företagande samt bidra till ökad sysselsättning och hållbar ekonomisk tillväxt. Sveriges länsstyrelser och regionala samverkansorgan fick tillsammans 50 miljoner kronor per år av regeringen att fördela till projekt som erbjöd kvinnor rådgivning, utbildning eller andra verktyg för att starta eller utveckla företag.

Länsstyrelsen i Gotlands län har sedan 2007 haft ett uppdrag att fördela medel till projekt som skall främja kvinnors företagande. 1 januari 2008 övergick ansvaret för projektansökningar från Länsstyrelsen i Gotlands län till Gotlands kommun. Denna

överföring av ansvar genomfördes på två platser i Sverige i samband med de förändringar i regionuppdelningen som genomfördes under året.

Under 2009 valde Länsstyrelsen i Gotlands län att genomföra en uppföljning av satsningarna på Gotland inom programmet *Främja kvinnors företagande* utifrån den nationella jämställdhetspolitiken. Rapporten, som genomfördes av journalisten Kristina Hultman, heter *Kvinnorna på ön* och finns att ladda ner från Länsstyrelsens hemsida. Rapporten avslutas med tio specifika rekommendationer för att främja kvinnors företagande och det var dessa rekommendationer som Länsstyrelsen i Gotlands län utgick ifrån för att genomföra konferensen om kvinnors företagande och i detta fokusera på strukturella förändringar.

Hösten 2010 kontaktade Länsstyrelsen i Gotlands län Tillväxtverket om att anordna denna konferens och fick beskedet att Tillväxtverket skulle anordna regionala mötesplatser under hösten med syfte att ”sprida kunskap om kvinnors företagande till beslutsfattare och tjänstemän”. Länsstyrelsen i Gotlands län valde att genomföra en konferens med utgångspunkt i Tillväxtverkets syfte men avsåg att vidga syftet med konferensen genom att studera och synliggöra strukturer som försvårar kvinnors företagande samt diskutera och söka lösningar på hur problemen kan åtgärdas. Avsikten med konferensen var inte att arrangera en inspirationsdag eller utbildningsdag riktad till företagare utan att diskutera de strukturer som påverkar företagarnas möjligheter utifrån Länsstyrelsens uppdrag att verka för jämställdhet.

Konferensen

Dagens moderator **Karin Klingenstierna** välkomnade deltagarna och gick igenom dagens program. Först på programmet stod:

Inledning och välkomnande

Cecilia Schelin Seidegård, landshövding i Gotlands län hälsade välkommen och presenterade de jämställdhetspolitiska målen som Länsstyrelserna arbetar utifrån och konstaterade att trots att Sverige räknas som ett av världens mest jämställda länder har vi halkat ner på listan. Både Island, Norge och Finland är bättre på jämställdhet än Sverige, trots att vi på många håll kommit långt.

Kvinnors företagande på Gotland har ökat mycket de senaste åren. 2009 var det 40 % av de nystartade företagen på Gotland som drevs av kvinnor. Kvinnors företagande står därmed för 23 % av det totala företagandet i länet och sysselsätter 2511 personer på Gotland. Landshövdingen menade att hon idag möter en annan attityd till framgång och företagande jämfört med när hon bodde här som barn. ”Idag pyr Gotland av framgångstänkande och entreprenörskap vilket även märks bland de kvinnor som startar och driver företag.”

Landshövdingen pekade på att det trots goda resultatet när det gäller t.ex. kvinnors företagande och en mer jämställd fördelning bland förtroendevalda i riksdag, kommunfullmäktige etc. så finns det mycket kvar att göra. Fortfarande är bolagsstyrelserna en näst intill rent manlig värld. ”I de statliga bolagen är det mer jämställt på ordförandeposten med 35 % kvinnor, men i de börsnoterade bolagen är det endast 3 % kvinnor på ordförandeposten och 2 % av bolagen har en kvinna som VD. Tittar man sedan på antalet ledamöter i styrelsen i börsnoterade bolag så är det endast två av tio som är kvinnor”, sammanfattade landshövdingen den rådande ojämställdheten i bolagsstyrelserna. Vidare påtalade landshövdingen att fördelningen av antalet chefer inom den privata sektorn också är snedfördelad med endast cirka 25 % kvinnor som chefer. Inom den offentliga sektorn ser det bättre ut med 65 % kvinnor i chefsposition, vilket också speglar att det inom offentliga sektorn finns betydligt fler kvinnor än män anställda.

Avslutningsvis uppmanade landshövdingen företagare på Gotland att kontakta Exportrådet som i november etablerat sig i Visby. Förhoppningen är att detta kommer bidra till att gotländska företag får lättare och närmare till att etablera sig på exportmarknader.

Entreprenörskap ur ett genusperspektiv

Professor Carin Holmquist

Carin Holmquist är professor på Handelshögskolan och presenterade forskning om kvinnor och entreprenörskap. Holmquists forskning visar att kvinnor möter inträdeshinder genom t.ex. föreställningar om kvinnors företagande och att systemen inte är anpassade till kvinnors företagande (kapital, stöd etc.)

Holmquist utgår ifrån Yvonne Hirdmans teorier om hur genussystemet upprätthålls. Två faktorer samspelar, nämligen köns isärhållande (kvinnor skall syssla med vissa saker och män med andra) samt mäns överordning/ kvinnors underordning. Detta illustrerade Holmquist med exemplet mjölkerskor. Att ta hand om kor och mjölkning har alltid varit en kvinnoyssla och därmed lågt värderat. I och med att mjölkandet med tiden blev något som maskiner kunde utföra blev mjölkandet kopplat till teknik och därmed män, vilket medförde att statusen höjdes och kvinnorna försvann helt från yrket. I nuläget ser vi samma sorts utveckling när det gäller läkaryrket. Tidigare var det ett yrke förknippat med män och hög status men idag utbildar sig fler och fler kvinnor till läkare, vilket har medfört att yrket inte längre har lika hög status.

Holmquist diskuterade begreppet entreprenörskap och anser att det ofta används helt fel: ”en entreprenör är någon som inför något nytt, företagande är att driva ett företag.” Holmquist menar att dessa två begrepp har kommit att betraktas som synonyma och eftersom både entreprenörskap och företagande är manligt könade begrepp innebär det att vi måste förklara när det är kvinnor som är företagare. Det är t.ex. därför vi anser det nödvändigt att säga ”kvinnors” företagande eller ”kvinnliga” entreprenörer. Begreppet entreprenörskap är till och med ännu mer förknippat med män än begreppet företagare. Holmquist påpekade dock att kvinnor alltid varit entreprenörer, dock inte alltid i företagsform. Kvinnor har alltid hittat praktiska lösningar och utvecklat produkter för att underlätta sitt och sin familjs liv men inte sett sig själva, eller blivit betraktade av andra, som entreprenörer just för att de inte är män.

Samtidigt som Holmquist är kritisk till att kvinnor strävar efter att ”försöka vara män”, menar hon samtidigt att det finns goda ekonomiska skäl för kvinnor att vilja vara män. När hennes unga bekantar frågar om råd vad gäller yrkesval svarar hon: ”välj något

manligt yrke som tekniker – inte något kvinnligt som t.ex. bibliotekarie. Om du som tjej blir tekniker kommer du visserligen alltid få mindre betalt än de manliga teknikerna men bra mycket mer än om du blir bibliotekarie.”

Holmquist är kritisk till det faktum att det fortfarande är så att det lönar sig mer att vara man än kvinna men samtidigt anser hon att det är mycket viktigt att kvinnor står fast vid att uppvärdera s.k. typiskt kvinnliga värden. Med det menar hon *inte* att kvinnor/män alltid skall hålla sig inom de normer som råder för respektive kön utan istället vara sanna mot sig själva oavsett kön. Holmquist påpekade att hon ser en risk med att kvinnor tar över mäns sätt att vara företagare men menar också att det är ganska självklart att kvinnor gör det, just för att det finns få kvinnor som kan vara förebilder och kanske visa på ett annat sätt att vara företagare.

Med sin egen familj som exempel visade hon att det fortfarande anses accepterat att pojkar inte försöker anpassa sig till den feminina normen (en pojke som inte vill dansa balett är det inget fel på) medan hon själv blivit mycket ifrågasatt när hon tillät sin dotter att vägra spela ishockey.

Det finns stora brister i statistik om kvinnors företagande vilket är något som alla intresserade bör efterfråga ständigt och jämt påpekade Holmquist. Det största flertalet av kvinnors företag förs in i statistiken under ”övriga branscher” vilket gör statistiken ointressant om man vill studera specifika branscher för att kunna genomföra förändringar och förbättringar där kvinnor finns representerade. Holmquist avslutade sin föreläsning med en varning om att det finns en ”risk att vi kramar ihjäl dem (kvinnorna som startar företag)”. Med detta ville hon påpeka att ju fler satsningar som görs på kvinnors företagande desto lättare är det att cementera särskiljande åtgärder som krävs för att kvinnor respektive män skall lyckas vara företagare.

Carin Holmquist pratade om entreprenörskap ur ett genusperspektiv

Kvinnors företagande - varmt eller kallt?

Gunilla Thorstensson är programansvarig på Tillväxtverket och visade i sin presentation dagsformen för programmet *Främja kvinnors företagande*. Thorstensson visade på att utvecklingen verkligen gått uppåt och framåt genom de satsningar som Tillväxtverket gjort på kvinnors företagande. Dock krävs det fortfarande mycket stora insatser för att företagande inte bara ska kopplas till män utan även till kvinnor. Det är därför som forskning som den Carin Holmquist utför är väldigt viktig då den belyser de rådande strukturer som hindrar kvinnors företagande genom att t.ex. ord och uttryck kopplas samman med ett maskulint könat beteende.

Tillväxtverket påpekade att de statliga kapitalförsörjningssystemen bl.a. i form av finansiellt stöd och rådgivning genom olika aktörer som fortfarande missgynnar kvinnor och att även detta är något som måste åtgärdas från olika håll.

Kvinnorna på ön

Länsstyrelsens rapport *Kvinnorna på ön* presenterades av Kristina Hultman som författat den. Hultman tog i rapporten bl.a. upp den oro som fanns när ansökningsförfarandet mitt under projekttiden gick ifrån Länsstyrelsen till Gotlands kommun och hon ägnade en del tid åt detta även i sin presentation.

Hultman menade dessutom att det är viktigt – speciellt i mindre regioner – att olika aktörer som arbetar med stöd till kvinnors företagande måste ha väldigt tydliga ramar för sin inblandning och sitt ansvar. Otydligheten kan annars medföra att fel aktörer anses ansvariga för något de inte ansvarar för, vilket kan leda till missförstånd istället för ett positivt samarbete. Uttalanden från projektägare och samordnare inom programmet *Främja kvinnors företagande*, som intervjuats inför rapporten, visade dessutom att det skulle vara uppskattat om det fanns ”en väg in” vilket är något som Gotlands kommun tagit fasta på och har planer på att genomföra.

Moderator Karin Klingenskierna ställde frågor till Kristina Hultman

Eftermiddagens seminarier

Offentligt till privat

– Vilka möjligheter medför privatisering av offentlig verksamhet för ett ökat företagande?

Bakgrund: Statistik hämtad från Näringslivs databasen Paradox, visar att det är ett stort antal kvinnor som driver vård- och omsorgsföretag i Sverige. Det finns 20 149 företag oavsett företagsform och omsättning i vård- och omsorgsbranschen. 43 procent av dessa leds av en kvinna – majoriteten av dessa ägs också sannolikt av en kvinna, vilket motsvarar 8 639 företagare.

Seminarier skulle utgå bl.a. ifrån LOV (Lagen om Valfrihet – d.v.s. medborgarnas rättigheter att själva välja vårdnadsgivare) och samtidigt diskutera annan vård och omsorg samt ”socialt företagande”. Vilka positiva och negativa erfarenheter kunde identifieras och fanns det strukturer som kunde förändras för att underlätta företagandet?

Gunilla Torstensson hälsade välkommen till seminariet och redovisade de insatser som Tillväxtverket arbetar med inom området bl.a. att tillsammans med Tillväxtanalys driva programmet för kunskapsutveckling om entreprenörskap inom vård och omsorg. Programmets syfte är att bistå dem som fattar beslut om konkurrensutsättning och näringslivsutveckling med kunskap, om branschens utveckling och företagens förutsättningar inom vård och omsorg för att underlätta utvecklingen av en mångfald av utförare.

Lena Lager är socialdirektör i Gotlands kommun och redovisade de politiska beslut och utgångspunkter som låg till grund för hur Gotlands kommun diskuterade möjligheten att låta privata utförare medverka inom vård och omsorgssektorn.

Anna Tasevski är medlem i styrelsen för ”Branschrådet personlig assistans” och lyfte upp olika frågor som diskuteras inom branschen. Bl.a. problemet med att det är olika regler för ersättning av omkostnader för t.ex. hjälpmedel i olika landsting.

Birgitta Svensson och **Kerstin Gustafsson** från Assistans på Gotland, berättade hur det var gå från att vara kommunanställd till att vara företagare. Både Kerstin Gustafsson och Birgitta Svensson hade arbetat länge inom sjukvården innan de startade företag. 2007 genomfördes ett privatiseringsbeslutet i Gotlands kommun vilket förde med sig att det inte längre var möjligt för alla grupper att köpa assistans av kommunen. När beslutet om konkurrensutsättning fattades hade Svensson och Gustafsson varit kollegor sedan ett år tillbaka och samarbetat bra och de började formulera tankar på att starta eget. Hösten 2007 var ännu inget beslut taget, men båda hade börjat planera och gick starta-eget-kurs på Almi. ”Fast vi vågade inte säga det högt, det var som en process som måste få ta tid.”

Gustafsson och Svensson tog upp bristen på ekonomiskt stöd i inledningskedet när de funderade på att starta företag. Tveksamheten när det gällde att starta företag handlade hela tiden den ekonomiska biten vilket drog ut på processen, Eftersom de inte var arbetslösa fick de inte starta-eget-bidrag. Hade de kunnat få det stödet hade de inte tvekat. ”Kvinnor är i grunden mer försiktiga”, menade Svensson, så ett ekonomiskt stöd hade betydtt mycket.

Sammanfattande diskussion

Seminarieret handlade till stor del om villkor för offentliga och privata utförare angående:

- Kompetensförsörjningsfrågor, rekrytering och kompetensutveckling
- Framtida marknadsutveckling
- Fortsatt privatisering av Gotlands kommuns verksamhet (utvärdering, utmaningsrätten)

Änglar finns de?

– Hur och var hittar företagarna finansiering av nya verksamheter?

Bakgrund: I Länsstyrelsens rapport *Kvinnorna på ön* framkom att de företagare som intervjuats oftast inte identifierade jämställdhet – eller snarare brist på jämställdhet – som ett strukturellt problem. Kvinnor anses ofta vara lite mer försiktiga än män i sina satsningar och startar oftare företag på fritiden vilket medför att de inte söker ekonomiskt stöd, eller har svårt att motivera finansiärer att investera i en verksamhet som, enligt en manlig företagarnorm, borde kräva en heltidsarbetande företagare.

Ofta kombinerar också kvinnor sitt företagande med familjeliv där just satsningen på familjen framställs som en lika stark motivation för att driva företag som ambitionen att driva ett växande företag. Även detta blir ett problem just i samband med mötet med finansiärer. Ännu ett ofta framfört påstående är att kvinnor förminskar sig själva medan män överdriver sin kompetens. Driver man företag är det viktigt att vara medveten om detta för att kunna driva företag enligt den rådande maskulina norm som företagande är. Detta märks i hur kvinnor som söker finansiering upplever att de blir bemötta.

I rapporten framkom också att en del kvinnor inte eftersträvar att växa som företag vilket anses som en typiskt kvinnlig inställning. Hur förhåller sig strukturer till t.ex. etiskt företagande och hur reflekterar detta negativt och positivt på kvinnors företagande och möjlighet till finansiering? Hur bör en företagare förhålla sig till ovanstående vid kontakt med finansiärer och vilka strukturer kan förändras som underlättar kvinnors företagande?

Carin Holmquist inledde och gav ordet till de tre olika finansaktörer som inbjudits för att presentera sin verksamhet.

Ann-Carin Månsson berättade om hur affärsängelnätverket Theia startats och hur de arbetar idag. Affärsänglar är en slags riskkapitalister och med en annan utgångspunkt än en bank som har sina sparande kunder att ta hänsyn till. En affärsängel är en privatperson som har ett större kapital som man vill förvalta genom att investera i företag som har potential att växa. Samtidigt blir affärsängeln delägare i företaget och bidrar med sina erfarenheter och sitt nätverk. En affärsängel stannar i företaget i ca 5- 10 år, innan de gör en så kallad "exit". Jämfört med riskkapitalister går affärsänglar ofta in i företag under en längre period och engagerar sig också i verksamheten genom att ge råd och stöd.

Theia Invest har gjort en kartläggning av vilka som tilldelas riskkapital och kommit fram till att 2,5 % av riskkapitalet tillfördes kvinnor och resterande 97,5 % gick till män, trots att lika många möten hållits med kvinnor som med män. Kartläggningen bekräftade deras egna iakttagelser och ledde till att de startade det kvinnliga affärsängelnätverket Theia, där de investerar oberoende av branschtillhörighet, vilket är ovanligt för

affärsänglar. Vanligtvis investerar affärsänglar i hightech och biotech, vilket missgynnar kvinnors företagande som oftast finns inom andra branscher.

Månsson förklarade att följande kriterier ökar möjligheten för att Theia skall investera:

- Det ska finnas en ambition att expandera till en internationell marknad – en riskkapitalist har som sitt huvudsakliga intresse att företaget ska växa så att det blir skalbart. Om man som företagare inte har som en av de främsta ambitionerna att växa, är det svårt att få finansiering av just en affärsängel/riskkapitalist
- Ett företag som består av flera kompanjoner är mindre sårbart än en ensamföretagare, något en riskkapitalist premierar.
- Att företaget har (åtminstone) *en* betalande kund.

Lars-Erik Winberg berättade om Sparbanken Gotlands verksamhet samt sina reflektioner om Sparbankens belåning till kvinnor respektive män. Sparbanken Gotland är en fristående bank med en tydlig lokal förankring och en vinst som stannar på ön. Banker måste förhålla sig till lagstiftningen när de lånar ut pengar och enligt lagen får bankerna inte låna ut pengar om det finns en risk att inte få pengarna åter. Detta för att skydda låntagaren men också de sparande kunderna i banken.

Winbergs erfarenhet av mäns och kvinnors olika förhållningssätt var att kvinnor tenderar att vara mer försiktiga men med mer genomarbetade affärsplaner. Han upplevde också att kvinnor håller ut längre än vad män gör när det gäller att företaget ska gå runt. Kvinnor betalar även tillbaka i större utsträckning än vad män gör. Winberg påpekade dock att de självklart behandlade kvinnor och män lika, på lika villkor. I Sparbanken Gotland ABs styrelse sitter två kvinnor och nio män.

Elisabeth Kalkhäll presenterade Almi Invests verksamheter. Almi Invest är ett lokalt investeringsbolag och är till skillnad från en bank ett ”riskvilligt” bolag, som erbjuder företagare affärsrådgivning och finansiering. Almi Invest arbetar även med en förändrad riskbedömning genom att göra en uppföljning av riskerna. Om riskerna minskar, minskar även räntan för lånen. Almi Invest erbjuder både större lån och mikrokrediter som understiger 200 000 kr. Mikrokrediterna kan lånas utan säkerhet.

Sammanfattande diskussion

De deltagande finansiärerna gav råd om vilka kriterier som ökar möjligheten för att få finansiering till sitt företag generellt:

- Arbeta i team istället för ensam. Det gör företaget mindre sårbart och kontaktytor och nätverk blir större. Ett team underlättar dessutom när det gäller kreativitet och idéutbyte.
- Se till att ha åtminstone *en* betalande kund. Utan en betalande kund har finansiären inget att gå på ur säkerhetssynpunkt. Dessutom kan företagaren använda kunden för feedback – något man som företagare aldrig kan få för mycket av.
- Presentera korrekta och realistiska prognoser.
- Sök upp en lokal person som kan branschen och som kan ge feedback på din idé.
- Att investera eller låna ut pengar innebär en risk. Det är därför viktigt att visa att man som företagare också är beredd att själv ta vissa risker eftersom man

- förhoppningsvis tror på sin egen affärsidé.
- Finansiärens samlade bedömning fördelas på affärsidén till 20% och du som person till 80%.

Under seminariet förklarade Almi Invest att det inte finns någon kapitalbrist på Gotland. Det som saknas är ofta genomtänkta affärsidéer och framförallt en god matchning av företagare och experter inom branschen som kan utvärdera och ge feedback på idén.

Ett generellt problem som alla deltagande finansiärer tog upp till diskussion är att kvinnor tenderar att i högre utsträckning än män behålla riskerna hos sig själva och inte lämna över risker till andra genom att t.ex. arbeta i team. Företaget blir därför mer sårbart, den enskilda företagaren blir mer sårbar och det är svårare att intressera finansiärer att investera. Att arbeta i team är något som både rådgivare och finansiärer borde uppmuntra kvinnor att göra tidigt i kontakten.

Sammanfattningsvis uppmanade finansiärerna till att utveckla möjligheter för företagarna att jobba i team, eftersträva att växa och inse att det inte alltid är brist på finansiering som gör att företaget inte växer. Det viktigaste är framförallt att ha en produkt eller tjänst som kunderna vill ha och här har rådgivarna en mycket viktig uppgift.

Företagspusslet

– Hur får vi ihop företagande och ett ”normalt” liv? Vilka möjligheter och brister finns i trygghetssystemen?

Bakgrund: Av rapporten *Kvinnorna på ön* framgick att kvinnor ibland väljer att driva företag för att kunna få mer tid med sin familj. Men hur undviker företagare att hamna i en ojämn fördelning av hemarbetet och att mamman är mer förälder än pappan oavsett arbetsbelastning? Hur kan strukturer förändras så att normen om föräldraskap och ansvar för hem och familj verkligen delas i enlighet med de politiska mål regeringen fastställt?

Monica Johansson hälsade välkommen och inledde med att berätta om en studie om kvinnors företagsamhet på Gotland ur ett historiskt perspektiv som ALMI Gotland hade gjort i samband med Länsmuséets utställning *Kvinnfolki*. Johansson betonade att det för den enskilda företagaren handlar om att göra aktiva val vad det än gäller i företagandet.

Jan Ekdahl är företagscoach på LRF Gotland och beskrev LRF:s arbete med jämställdhet och Jämställdhetsakademien. Ekdahl gav exempel på systemfel som finns och bör åtgärdas t.ex. LRF:s medlemsregister som varit anpassade för att bara kunna ange ett namn. Därmed har oftast männen stått som medlemmar trots att den jordbrukande hustrun haft ansvar för stor del av verksamheten. Detta och andra lättåtgärdade systemfel gör att kvinnors del i företag osynliggörs. Innehåller medlemsregister endast mannens namn innebär det även att all information riktas till män och inte till kvinnor, vilket försvårar möjligheten att engagera kvinnor i nya utvecklingsmöjligheter för jordbruket. Detta är ett exempel på hur både organisationer och myndigheter kan och bör skapa nya system som synliggör och möjliggör för kvinnor att vara aktiva företagare och medborgare.

Birgitta Karebring och **Aime Varma** från Försäkringskassan berättade kort om de nya regler för företagare som började gälla från och med 1 juni 2010. Regler i

trygghetssystemen är ett sätt att skapa goda strukturer som möjliggör för företagare att kunna kombinera företagandet med att också kunna leva ett liv med t.ex. sjukdom och föräldraskap. Mer information om reglerna finns på Försäkringskassans hemsida.

Karin Karlén är lantbrukare från Öja och förklarade hur hon och hennes man aktivt har skapat ett sätt att kunna kombinera familjeliv med företagandet och en egen gård. Företagare måste förhålla sig till de system och regler som finns och att aktivt ta ställning och forma egna rutiner är ett sätt för den enskilda företagaren att förhålla sig till strukturerna.

Jessica Hermansson berättade om alla sina olika roller och hur hon fick ihop dem i sitt liv. Hon sitter i LRF:s regionstyrelse, är egen företagare inom lantbruk och dessutom entreprenör. Hermansson betonade vikten av att välja det som är roligt och som känns utvecklande men välja bort det som inte ger energi eller känns roligt. Hennes berättelse visade på hur vi som människor inte bara har en roll, utan många olika roller som ska fungera tillsammans i ett pussel.

Sammanfattande diskussion

LRF:s exempel med deltagarregister är ett av alla exempel där relativt enkla åtgärder på ett effektivt sätt skulle kunna medföra ökad jämställdhet.

Flera deltagare uttalade sig om problemen inom jordbruksnäringen med att kombinera företagande och möta trygghetssystem som inte är anpassade efter deras verksamhet. Deltagarna i seminariet diskuterade om det kanske är bransch - inte kön - som är en bidragande orsak till svårigheter att kombinera företagande med ett fungerande privatliv. Inom en bransch som jordbruk kan detta stämma, men normer för företagande och kön är oproblematiserat oavsett bransch och plats.

Oavsett lagar och regler som skapar trygghetssystemen är det viktigaste för en företagare att göra ett aktivt och medvetet val exempelvis genom att försöka vara medveten om de normer man följer eller ifrågasätter, och att fundera över konsekvenserna av detta.

Paneldebatt – vad gör vi nu?

Deltagare var Carin Holmquist, Cecilia Schelin Seidegård, Gunilla Thorstensson, Peter Bloom (Enheten för regional utveckling i Gotlands kommun), Lars-Erik Winberg och Åke Svensson (kommunstyrelsens ordförande). Debatten leddes av moderatorn Karin Klingenstierna och ett fåtal frågor till panelen hade inkommit i förväg från konferensdeltagarna.

Paneldebatt med Carin Holmquist, Cecilia Schelin Seidegård, Åke Svensson, Gunilla Thorstensson, Lars-Erik Winberg och Peter Bloom

Winberg representerade finansörerna i paneldebatten och fick frågan om Sparbanken arbetar aktivt med bemötande. Detta menade han att de gör: ”Jag tycker vi behandlar alla lika” svarade Winberg men medgav också att män fortfarande tar mycket plats. ”Vi måste jobba med de här skillnaderna i hur vi bemöter människor. Vi måste alla hjälpas åt.

Cecilia Schelin Seidegård framhöll att det är vetenskapligt bevisat att bemötandet skiljer sig åt beroende av om vi är kvinnor eller män. Det finns förväntningar som är präglade av en norm om män. Schelin Seidegård menade att det är lätt att hamna i en massa fällor som man inte tänker på och det är en utmaning att bli medveten om detta.

Carin Holmquist påpekade att det inte bara är kvinnor som har svårt att få lån utan även unga, utlandsfödda, funktionshindrade... Alla som inte faller inom den manliga normen bedöms och bemöts annorlunda än män.

Detsamma menade Åke Svensson: ”Det är ju så att den vita mannen är normen. Missar sker både när det gäller kön och bakgrund. Det här måste vi bli bättre på. Jag tror det

handlar om att tänka på ett medvetet sätt. Vi behandlar kvinnor och män olika och det måste vi bli medvetna om. Det handlar om ett systematiskt arbete. Vi måste slå ner det varje gång det dyker upp negativa föreställningar” avslutade Svensson och fick stöd av Peter Bloom som berättade att kommunen har ett projekt som heter Jämställda tjänster. ”Så Gotlands kommun jobbar på medvetandegörandet!”

Under finansieringsseminariet föreslog en deltagare att kvinnoränta borde införas och detta tog Holmquist upp som ett förslag till finansierarna: Inför kvinnoränta! Kvinnor ska få bonus på räntan för vi betalar tillbaka pengarna. Nobelpris har delats ut för mikrokrediter till kvinnor i syd, varför kan vi i Sverige inte förstå att vi måste ge båda könen möjlighet till att bidra till tillväxt? undrade Holmquist

Gunilla Thorstensson höll med Holmquist som i sin föreläsning talat om att det är en felaktig föreställning att kvinnor inte tar risker. Kvinnor tar också risker, men kanske inte risker enligt normen – ”rätt” risker. Dessutom menade Thorstensson att det ibland är lite besvärande att hela tiden tala om hur kvinnor och män är. Det finns lite konstiga bilder av kvinnor och män och genom att ständigt särskilja män och kvinnor låter vi uppfattningarna om hur olika vi är förstärkas.

Det kräver stor kompetens av kommunen när den ska upphandla tjänster. Är upphandling ett problemområde för kvinnors företagande?

Det kräver väldigt mycket av tjänstemän och politiker, svarade Svensson. I kommunen kommer man att ta bort utmaningsrätten. ”Vi ska ligga lågt med att slänga ut nya upphandlingar och istället utvärdera vad vi har gjort. Får vi bättre kvalitet egentligen? Eller sämre kvalitet men har sparat pengar?”

Holmquist menade att den offentliga sektorn har naturliga gränser. Det är ingen vinstbransch.

Vilka är utmaningarna för att komma vidare?

Thorstensson svarade att det är viktigt att göra konsekvensbeskrivningar utifrån kön innan beslut tas om lagstiftning, stöd etc. Bidragssystem hänger inte med i dagens företagande och ett pågående regelförändringsarbete sker på Tillväxtverket.

Bloom menade att vi måste ta vara på de erfarenheter som skapats i programmet Främja kvinnors företagande och samtidigt skapa ett system för att sprida dessa erfarenheter. Dessutom svarade Bloom att ALMI på Gotland är tänkta att ha en samlad information för företagare. Kommunen arbetar på att skapa ett system för att göra det möjligt att bara ha en dörr in för företagarna och troligen blir det verklighet under 2012.

Både Schelin Seidegård och Holmquist menade att det är viktigt att ha en mångfald av aktörer som alla arbetar tillsammans kring finansiering, jobb och nätverkande.

Paneldeltagarna fick frågor från publiken

Finns det ett politiskt tryck kring jämställdhet och ett förändrat företagarett i grunden? Alltså en debatt om att reglerna är förlegade och om hur vi ser på mäns och kvinnors företagande. Att jämställdhet inte bara är en administrativ fråga (fråga från publiken).

Svensson svarade att inom politiken hade de inte fört den debatten. ”Det finns ofta en idé om att det löser sig ändå.” Svensson menade dock att detta absolut är något som måste diskuteras och tyckte också att det var konstigt att den höga siffran för kvinnors företagande inte slår igenom på systemet.

En deltagare i publiken föreslog att kommande pengar för programmet Främja kvinnors företagande skulle användas för att lyfta från andra hållet: ”Utbilda andra företagare, styrelser, politiker? Skit i oss kvinnor, vi klara oss ändå!”

Thorstensson föreslog att man kunde göra både och. Både jobba parallellt med ordinarie system och med kvinnors företagande.

Avslutningsvis bad moderatorn varje deltagare att komma med några slutord:

Thorstensson tyckte att kvinnor skulle utvidga sina nätverk t.ex. genom att bjuda in män.

Schelin Seidegård ansåg att vi på Gotland borde ta tillvara all den kompetens som sommargotlänningarna tar med sig till ön varje år. Och hennes slutord blev: ”Våga gå utanför ramarna!”

Svensson manade på företagarna: ”Kräv det utrymme ni ska ha! Jaga på!”

Och Winberg uppmanade till samverkan: ”Det finns ingen lag om att vi ska dela upp oss.”

Medan Bloom menade det var viktigt att ”Förtydliga olika aktörers olika roller.”

”Sätt upp mätbara mål för företagandet!” var ett förslag ifrån publiken.

”Det är inte oss kvinnor det är fel på! Var er själva!” avslutade Holmquist.

Paneldebatten avslutades med några "ord på vägen" till konferensdeltagarna

Avslutande ord av landshövdingen

Landshövding Cecilia Schelin Seidegård sammanfattade dagen: Länsstyrelsen har ett uppdrag att verka för de jämställdhetspolitiska målen och bidra till utvecklingen i länet. Länsstyrelsens uppföljning av *Främja kvinnors företagande* visade på vissa strukturella utvecklingsområden. Utifrån Länsstyrelsens uppdrag och uppföljningen fanns ett syfte att tillsammans diskutera och lyfta dessa frågor, vilket konferensen syftade till. De förändringar som ska ske måste göra det inom ordinarie organisationer och strukturer. Nu är det upp till alla berörda aktörer att titta på sin verksamhet och se hur de kan bidra till att främja ett jämställt företagande.

Mer läsning och information

Kvinnorna på ön, Länsstyrelsens rapport hämtas här:

http://www.lansstyrelsen.se/NR/rdonlyres/47421312-6764-4C3B-9DB4-627D0D1E4130/0/kvinnorna_pa_on_2010_10.pdf

Regeringens sida om satsningen på kvinnors företagande:

<http://www.regeringen.se/sb/d/8649>

Tillväxtverkets sida om programmet Främja kvinnors företagande:

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/programfortillvaxt/framjakvinnorsforetagande.4.74f57d0f1283a4f88ff80006481.html>

Regeringens sida om jämställdhet:

<http://www.regeringen.se/sb/d/2593>

En sida om jämställdhetsintegrering med information, tips och goda exempel:

www.jamstall.nu

Försäkringskassans information om nya regler för företagare finns här:

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/egen_foretagare/nya_regler_egenforetagare/nav/privatpers/egen_foretagare

Kammarkollegiets information om Lagen om valfrihet (LOV):

<http://www.valfrihetswebben.se/startsidan.aspx>

LRF:s jämställdhetsakademi:

<http://www.lrf.se/om-lrf/uppdrag-och-vision/jamstalldhet/lrfs-jamstalldhetsakademi/>

Carin Holmquist och Elisabeth Sundin (red.) (2002) Företagerskan: Om kvinnor och entreprenörskap. Stockholm: SNS.